DOGMATSKI TEMELJI REDOVNIČKE EGZEMPCIJE

Jedno od pitanja, o kojima raspravlja II. Vatikanski sabor, jest i pitanje redovničke egzempcije. Nije međutim taj koncil prvi koji o tom pitanju raspravlja. O tom su se pitanju vodile već žestoke rasprave i na tridentinskom saboru. Da ne govirimo o starim borbama, koje su se o tom pitanju vodile od početka same pojave egzempcije.

Koliko se to pitanje smatra važnim u našim svećeničkim krugovima, vidi se po živom zanimanju za njega u svim našim biskupijama. Što više, prečasni g. Dr Č. Čekada iznio je u svom članku u »Službi Božjoj« kao jedan od velikih zahtjeva za današnji sabor, da riješi to pitanje. A njegov preuzvišeni brat smatrao je to pitanje tako važnim, da je već nakon rasprave o njemu, uz izvanredan postupak, ponovno želio na samom saboru progovoriti o tom pitanju.

Kako vidimo, naši svećenički krugovi uistinu posvećuju tom pitanju posebno zanimanje i pridaju mu posebnu važnost. Bit će zato korisno, da ukratko iznesemo dogmatsku pozadinu tog pitanja. Ta je dogmatska pozadina, mislim, važnija od njegova juridičkog aspekta.

1. Papin primat

Gdje je dakle prvi temelj redovničke egzempcije?

Ne govorim ovdje samo o tako zvanoj nutarnjoj ili disciplinskoj egzempciji, nego u prvom redu o izvanjskoj ili pastoralnoj egzempciji. Gdje je dakle temelj mogućnosti, da redovnici budu neovisni od biskupske vlasti u svojem pastoralnom djelovanju?

Kad bismo to htjeli jednostavno i kratko reći, kazali bismo: prvi je temelj te redovničke egzempcije primat sv. Oca Pape. No mi ćemo poći malo daljim putem. Reći ćemo zato: prvi je temelj redovničke egzempcije sam pojam katoličke Crkve.

Katolička je Crkva Kristovo otajstveno tijelo, kao živi organizam, Crkva se sastoji od svojih stanica. A osnovna je značajka stanica jednog organizma, da su one s jedne strane samostalne, kao zasebne pojedinke, a s druge su strane povezane sa svim ostalim stanicama u jedan jedinstveni organizam: stvaraju jedno tijelo. One dakle imaju značajku partikularizma, ali i značajku univerzalizma.

Tu je razlog, da je i u katoličkoj Crkvi došao do izražaja i partikularizam i univerzalizam. To su dvije značajke došle do izražaja u samoj Kristovoj uredbi. A to je bila uredba s jedne strane Petrova primata, a s druge strane apostolata dvanaestorice apostola.

Tom svojom uredbom Krist je i razdijelio Crkvu i ujedinio Crkvu, stvorio u njoj množinu, ali toj množini ujedno dao jedinstvo.

Iz te Kristove uredbe već u apostolsko vrijeme pokazuje se ustanova Crkve, po kojoj postoji Crkva, ali po kojoj postoje i crkve. Već apostol Pavao kao i Ivan govore o crkvama, pišu crkvama, ali u isto vrijeme pišu i o jednoj Crkvi u svim tim crkvama.

Uređaj Crkve, u kojem postoje pojedinačne crkve, božanskoapostolskog je porijekla. Tu je božanskoapostolski temelj opstojanja biskupija, kao i njihovih kćeri — župa. U Crkvi je katoličkoj zato apsolutni centralizam nemoguć. On bi bio protivan samoj božanskoapostolskoj ustanovi Crkve. U Tijelu Kristovu moraju postojati samostalne stanice. U Crkvi katoličkoj moraju opstojati biskupije (župe).

Tako je Crkva razdijeljena. Ali ona je i ujedinjena. A kao prvi temelj jedinstva svojoj Crkvi Krist je dao njezinu vidljivu glavu, sv. Petra i njegove nasljednike. Petru je rekao: Pasi ovce moje i pasi jaganjce moje. Tako je Petar postavljen za pastira ne samo svojoj zasebnoj crkvi — rimskoj crkvi, ne samo svojoj rimskoj biskupiji. On je postavljen za pastira cijeloj Crkvi, biskupom cijele Crkve, biskupom svih biskupa i svih biskupija svijeta. On ima neposrednu i izravnu jurisdikciju na cijelu Crkvu Božju, kako kaže I. vatikanski sabor.

Nijedan dakle biskup katoličke Crkve nema u svojoj biskupiji apsolutnu vlast, neovisnu vlast od središnje vlasti. Njegova je vlast nad njegovom biskupijom podijeljena s rimskim biskupom. On je samo suvlasnik svoje biskupije sa svetim Ocem Papom.

Nijedan dakle biskup ne može reći za svoju biskupiju: Ja sam tu apsolutni gospodar. Tu se nitko nema što pačati u moje ovce. — Tvoje ovce pripadaju i drugome! Tvoje ovce pripadaju i pastiru, koji je od samoga Krista dobio pravo da ih pase! Ta misao mora biti neprestano na pameti svakom pastiru katoličke Crkve.

Na različite je načine došlo to s u v l a s n i št v o s v. O c a P a p e nad ovcama drugih biskupa do svog izražaja. Ali je-

dan od najznačajnijih tih izražaja svakako je redovnička egzempcija, osobito u pastvenom radu. Ta je egzempcija tisućgodišnji spomenik papinske vlasti, njegove neposredne i izravne jurisdikcije nad cijelom Crkvom.

Doduše sv. Otac redovno dijeli tu vlast s biskupskom vlasti. On traži, da redovnici traže i od biskupa, ordinarija jurisdikciju za svoju pastvu. Ali ipak njihova pastvena djelatnost ostaje samo nuzpastva pokraj redovne biskupsko-župničke pastve i tako svjedočanstvo papinskog suvlasništva nad ovcama Kristovim i biskupskim.

Eliminirati i likvidirati tu nuzpastvu značilo bi eliminirati i likvidirati jedan značajan oblik papinske ingerencije u pastvu cijele Crkve.

Borba za redovničku egzempciju tako postaje zapravo borba centripetalnih i centrifugalnih sila u Crkvi, borba papinskog primata i apsolutne samovlasti episkopata.

2. Kolegijalnost episkopata

Da li je time redovnička egzempcija suprotnost i neprijateljstvo protiv biskupa, ordinarija? Tako bi se činilo na prvi pogled površnom oku. Ali daleko od toga! Kad je Krist ustanovio primat sv. Petra, on time nije postao neprijatelj ostalih apostola i njihovih apostolstva — makar je to bilo malo krivo drugim apostolima, dok su još bili previše ljudi, pa su željeli sjediti s desne i lijeve strane Isusa u njegovu kraljevstvu. Ako nije ustanova primata neprijateljstvo protiv episkopata, onda niti izdanak primata u redovničkoj egzempciji po sebi ne može biti neprijateljstvo i protivnost episkopata. To je vlast, koju Gospodin dade, da se gradi, a ne da se ruši, kako bi rekao sv. Pavao.

A da je doista tako, to najbolje pokazuje sama u s l u g a, koju redovnička egzempcija čini e p i s k o p a t u, što je zapravo i drugi dogmatski temelj redovničke egzempcije.

Baš danas na II. Vatikanskom saboru došla je do izražaja velika misao, koja je uvijek bila u katoličkoj Crkvi: niti sami biskupi nijesu biskupi samo svoje crkve. I biskupi su svi povezani u jedinstveno apostolsko tijelo, apostolski kolegij, te su u zajednici sa sv. Ocem Papom također biskupi čitavog svijeta. Svi oni imaju u samoj svojoj biskupskoj milosti određenje, da se brinu poput sv. Pavla ne samo za svoj mali teritorij, koji im je Gospodin posebno povjerio, nego

i za sve crkve čitavoga svijeta. I tu dakle postoji, uza sav partikularizam, i univerzalizam katoličke Crkve. I ako biskupi misle samo na svoju crkvu, na svoju biskupiju, oni izdaju svoj veliki poziv apostola čitavoga svijeta, veliku svoju zadaću: idite po svemu svijetu.

No baš tu im najbolje dolazi u pomoć redovnička egzempcija. Redovnik je sin svoje biskupije. Ali kad stupa u red papinskog prava, on biva ekskardiniran iz svoje biskupije. Biskup ga žrtvuje, žrtvuje jednu svoju ovcu. Ali ne badava. On tu ovcu daju na raspoloženje Papi, a po tome na raspoloženje biskupijama, ako ne uvijek čitavoga svijeta, a ono barem biskupijama, u kojima će taj njegov sin raditi, pastveno djelovati. Po tim redovnicima biskup postaje pravi apostol svijeta.

Koliko ima redovnika, koji radi svoje neovisnosti o jednom biskupu, postoju apostoli mnogih biskupija! Da ne govorimo o redovnicima misionarima, koji polaze na pastveno djelovanje u same poganske krajeve. Oni su sinovi jedne biskupije, koja ih je žrtvovala za apostolat čitavoga svijeta. Je li time biskup nešto gubi? On samo dobiva, jer je tako bogat, da može dati od svoga suviška i drugima. Tako redovnička egzempcija ne znači gubitak nego bogatstvo episkopata.

3. Djelovanje Duha Svetoga

Ali postoji još jedan dogmatski temelj redovničke egzempcije. Redovnička egzempcija pokazuje vječno prisustvo i djelovanje Duha Svetoga u Crkvi katoličkoj.

O tome nema sumnje, da je Crkva katolička pravna, juridička ustanova. Ona ima svoje juridičke okvire. Sam ju je Krist stavio u te okvire, kad je ustanovio vlast u Crkvi. Biskupsko-župnička pastva odražava te juridičke okvire katoličke Crkve.

Ali Crkva je Kristova ustanova Duha. A gdje je Duh, tamo je sloboda, rekao bi sv. Pavao. Zato Crkva nikada nije bila potpunoma stisnuta u same juridičke obruče.

Od samih početaka je u Crkvi uz pravni organizacijski sistem postojao i elemenat slobode, koji je dolazio od Duha. Zar u prvim kršćanskim općinama nije bilo biskupa i svećenika, koje je Duh sveti postavio da pasu stado Božje, da upravljaju Crkvom Kristovom? Pa ipak je Duh sveti svojim

darovima podizao proroke, koji su ustajali na crkvenim sastancima i govorili, kako ih je Duh nadanuo. To je bila djelatnost Duha slobode izvan apsolutne crkvene juridičke organizacije.

Kad su međutim nestale karizme kao opća pojava u Crkvi, još je ipak ostao u Crkvi elemenat slobode Duha Svetoga. Kako nam npr. svjedoči druga poslanica sv. Ivana, pa kasnije Barnabina, u prvoj se Crkvi brzo uveo običaj, da uz redovnu pastvu postoji i izvanredna pastva. Dolazili su propovjednici putnici, koji su išli od mjesta do mjesta, da donesu kao neku novost u Božjoj riječi. Bili su to putujući misionari.

Kad je dakle Bog u srednjem vijeku podigao propovjedničke redove, koji su pokraj redovne pastve župnika vršili svoju izvanrednu pastvu — bilo je dakako odmah župnika, koji su se tome protivili — bio je to samo nastavak djela Duha slobode u Crkvi, koji nije vezan na apsolutnu organizaciju niti kruto pravo.

Baš to je smisao pastvene djelatnosti egzemptnih redovnika. Oni su vječni dašak Duha slobode u Crkvi katoličkoj. Oni dokazuju, da Crkva nije ukrućena u svojim juridičkim okvirima.

Sama je Crkva mnogo puta shvatila vrijednost te slobode, pa je znala malo popustiti na svojim juridičkim obručima. Kao značajni je primjer razlika između starog i novog crkvenog zakona o dužnosti uskrsne ispovijedi. Prema starom pravu tu je dužnost vjernik mogao zadovoljiti samo kod svoga duhovnog pastira, samo kod svog župnika. Kako je u današnjem pravu, to svi dobro znamo. Duh slobode nadvladao je juridičke okvire.

Ali djelovanje se Duha Svetoga ne pokazuje samo u slobodi, nego i u šarenilu.

Djelo Duha Svetoga, koji je lebdio nad vodama, bio je ukras prirode. U toj prirodi Duha ne postoje samo jednoobrazni sivi vrapci, nego sve šarenilo oblika i boja. A tako je i u svrhunaravi. Milosni su darovi različiti, makar je isti Duh. Jednome se daje Duhom riječ mudrosti, drugome riječ znanosti po istom Duhu, drugome vjera, u istome Duhu drugome milosrdni dar liječenja u jednom Duhu, drugome da tvori čudesa, drugome proroštvo, drugome da razlikuje duhove, drugome različiti jezici, drugome da tumači jezike. Nije li to pravo tropsko šarenilo Duha Svetoga?

Može li dakle biti nešto protivnije Duhu Svetome, nego povrapće pastve, siva jednoobraznost u pastvi? Duh Sveti želi i našoj pastvi što je moguće veće šarenilo.

No što daje više šarenilo pastvi, nego baš redovnička pastva pokraj redovne župničke pastve?

Konačno djelovanje se Duha pokazuje na posebni način u bujnosti i punini života. Duh sveti je životvoreći Duh.

Svako mrtvilo u pastvi protivnost je Duhu Svetome.

No što je najbolje osiguranje od mrtvila u pastvi? Natjecanje, takmičenje, ako želite reći i konkurencija. Konkurencija je životna borba. Ona zato znači život i napredak. Monopolizam nosi mrtvilo, konkurencija životni elan.

Koliki bi župnik došao u napast, da prekrsti ruke u svojem pastvenom radu. Ali kad vidi, da mu se crkva prazni na račun redovničke crkve, napet će sve svoje sile, da im ostane ravan. Koliko je duša spašeno po tom pastvenom natjecanju!

Je li onda čudo, ako smo nazvali redovničku egzempciju daškom Duha Svetoga? Redovnička egzempcija svakako nije sablast, pred kojom bi trebalo strepiti, a niti najveća zapreka napretka pastve, kako si je mnogi predstavljaju. Ona je ustanova u Crkvi, koja stoji na čvrstim dogmatskim temeljima.

Ne ulazimo u pitanje, kako će se konačno svršiti sudbina te egzempcije na današnjem saboru. Ali svakako to ne će biti niti početak niti svršetak njezine sudbine. Duh univerzalizma, duh slobode, nejednoobraznosti i životnosti, kojim je ispunjena ustanova redovničke egzempcije, kad bi bila ona posječena do samoga panja, dao bi joj novu snagu, da potjera još bujnije mladice i iz samoga panja.

P. Platon PLASAJEC

Teološki udžbenici govore kako je nužno i dovoljno da se pričesti sam celebrant kod Mise. O pričesti vjernika preko Mise malo se govori. U većini slučajeva svećenik se doista i pričešćuje sam. Vjernici ga jednostavno promatraju ili ga uopće ne promatraju, nego su jednostavno prisutni. Nije izuzetan slučaj da je kod Mise preko petsto vjernika a smo se svećenik pričesti. Teološki udžbenici ne skreću na to pažnju i ne naglašavaju da je to velika nastranost današnjega kršćanstva.

Jacques Leclercq